

Warszawa, 26 lutego 2014 r.

Opinia do ustawy o ratyfikacji poprawek do Rzymskiego Statutu Międzynarodowego Trybunału Karnego, sporządzonego w Rzymie dnia 17 lipca 1998 r., przyjętych podczas konferencji rewizyjnej w Kampali (rezolucje nr 5 i 6) w dniach 10 i 11 czerwca 2010 r.

(druk nr 574)

I. Cel i przedmiot ustawy

Celem niniejszej ustawy jest wyrażenie przez Sejm i Senat zgody na ratyfikację przez Prezydenta RP poprawek do Rzymskiego Statutu Międzynarodowego Trybunału Karnego, przyjętych podczas konferencji rewizyjnej w Kampali.

Rzymski Statut Międzynarodowego Trybunału Karnego, na podstawie którego utworzono Międzynarodowy Trybunał Karny (MTK) został ratyfikowany przez Polskę dnia 9 października 2001 r.

Międzynarodowy Trybunał Karny jest stałym międzynarodowym sądem karnym z siedzibą w Hadze. Jego właściwość obejmuje prawo sądenia najcięższych zbrodni międzynarodowych takich jak: ludobójstwo, zbrodnie przeciwko ludzkości, zbrodnie wojenne i zbrodnie agresji. Trybunał ma charakter ponadpaństwowy a jego jurysdykcji podlegają osoby fizyczne niezależnie od funkcji (czy immunitetu) posiadanego w danym państwie.

Trybunał jest instytucją o charakterze komplementarnym w stosunku do krajowych systemów wymiaru sprawiedliwości, posiada międzynarodową osobowość prawną oraz zdolność prawną w zakresie koniecznym do wykonywania swych funkcji i realizowania swoich celów.

Przedłożona Parlamentowi ustawa zmierza do ratyfikacji poprawek do Rzymskiego Statutu Międzynarodowego Trybunału Karnego. W przyjętym pierwotnie tekście Statutu

w art. 5 ust. 2 zapisano, że jurysdykcja w odniesieniu do zbrodni agresji wykonywana będzie po przyjęciu definicji tej zbrodni oraz ustaleniu warunków wykonywania jurysdykcji.

W toku konferencji rewizyjnej w Kampali przyjęto poprawki do Statutu w drodze rezolucji nr 5 i Rezolucji nr 6.

Rezolucja nr 5 (wraz z dwoma załącznikami) rozszerza definicję zbrodni wojennych popełnionych podczas konfliktów niemających charakteru międzynarodowego poprzez wprowadzenie do zawartego w art. 8 ust. 2 lit. e katalogu zakazanych środków walki trzech dodatkowych środków:

- 1) trucizny lub zatrutej broni,
- 2) duszących, trujących lub innych gazów oraz wszelkich podobnych cieczy, materiałów i urządzeń,
- 3) pocisków, które z łatwością rozszerzają się lub spłaszczają w ciele człowieka, takich jak pociski z twardą łuską, która nie pokrywa w całości rdzenia lub jest ponacinana.

Do tej pory zakaz używania tych środków walki ograniczony był jedynie do konfliktów o charakterze międzynarodowym. Jak podkreślono w uzasadnieniu załączonym do projektu ustawy ratyfikacyjnej inne umowy międzynarodowe zakazujące stosowania broni chemicznej nie czynią rozróżnienia pomiędzy zasięgiem konfliktu, tj. czy konflikt ma charakter wewnętrzny czy międzynarodowy.

W załączniku nr 2 uzupełniono Elementy Definicji Zbrodni – dokumentu zawierającego wykładnię przepisów Statutu – o wykładnię nowo wprowadzonych przepisów art. 8 ust. 2 lit. e pkt XIII-XV.

Rezolucja nr 6 (wraz z trzema załącznikami) w załączniku 1, wprowadza do Statutu nowy art. 8 bis, który zawiera definicję zbrodni agresji. Przepis stanowi, że zbrodnią agresji jest akt agresji stanowiący oczywiste naruszenie Karty Narodów Zjednoczonych dokonany przez osobę zajmującą pozycję pozwalającą na sprawowanie efektywnej kontroli nad politycznymi lub militarnymi działaniami państwa lub też nimi kierowanie.

Penalizowane jest nie tylko dokonanie ale też planowanie, przygotowywanie i inicjowanie aktu agresji.

Zgodnie z art. 8bis ust. 2 akt agresji oznacza użycie przez państwo sił zbrojnych przeciwko suwerenności, terytorialnej integralności lub politycznej niepodległości innego państwa lub w jakikolwiek inny sposób niezgodny z Kartą Narodów Zjednoczonych.

W lit. a-g zawarto listę czynów, których waga i charakter przesądzą o tym, że zawsze będą uznawane za akt agresji bez względu na fakt wypowiedzenia wojny.

Rezolucja nr 6 wprowadza dwa przepisy o charakterze proceduralnym – art. 15bis i art. 15ter. Określają one warunki, na jakich MTK może wykonywać swoją jurysdykcję w odniesieniu do zbrodni agresji oraz wskazują, że możliwe to będzie dopiero po upływie roku od ratyfikacji tej poprawki przez 30 stron Statutu oraz jeżeli strony podejmą w tym zakresie odrębną decyzję po dniu 1 stycznia 2017 r.

W Rezolucji nr 6 (w załączniku 2) przewidziane jest także uzupełnienie Elementów Definicji Zbrodni o wskazówki wyjaśniające jak należy rozumieć poszczególne elementy definicji zbrodni agresji.

Polska ustawa – Kodeks karny w art. 122 w § 1 i 2 uznaje za zbrodnie czyny polegające na stosowaniu sposobów lub środków walki zakazanych przez prawo międzynarodowe, co oznacza, że każdy środek walki zakazany przez wiążące Polskę prawo międzynarodowe jest automatycznie penalizowany przez polską ustawę karną.

Ratyfikacja przez Polskę Rezolucji nr 5 spowoduje odpowiednie rozszerzenie zakresu penalizacji art. 122 § 2 na środki wskazane w art. 8 ust. 2 lit. e pkt XIII–XV Statutu Międzynarodowego Trybunału Karnego.

Odmienne kształtuje się sytuacja przypadku poprawki wprowadzonej Rezolucją nr 6.

Art. 117 § 1 Kodeksu karnego posługuje się pojęciem „wojna napastnicza”, podczas gdy Statut mówi o „akcie agresji”. Nie są to sformułowania jednoznaczne. „Akt agresji” jest pojęciem szerszym na co wskazały opinie prof. A. Wróbla i prof. E. Zielińskiej sporządzone dla Ministerstwa Sprawiedliwości w 2010 r.

Brak penalizacji niektórych czynów w prawie krajowym prowadzi do objęcia obywateli polskich w tym zakresie jurysdykcją Trybunału.

Ministerstwo Sprawiedliwości przewiduje wniesienie w tym zakresie inicjatywy ustawodawczej w celu wykonywania w pełnym zakresie jurysdykcji przez sądy polskie.

Związanie się RP poprawkami z Kampali powinno nastąpić w trybie przewidzianym w art. 89 ust. 1 Konstytucji RP, tj. w drodze ratyfikacji, za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie, bowiem dotyczą one spraw uregulowanych w ustawie (art. 89 ust. 1 pkt 5 Konstytucji RP).

II. Przebieg prac legislacyjnych

Sejm uchwalił ustawę na 61. posiedzeniu w dniu 21 lutego 2014 r. w oparciu o przedłożenie rządowe (druk sejmowy nr 2028). Projekt stanowił przedmiot prac sejmowych: Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka oraz Komisji Spraw Zagranicznych.

Komisje wprowadziły do projektu poprawkę zmierzającą do poprawnego przytoczenia czerwcowej daty przyjęcia rezolucji. W trakcie drugiego czytania nie wniesiono poprawek. Sejm uchwalił ustawę w brzmieniu zaproponowanym przez komisje.

III. Uwagi szczególne

Ustawa nie budzi zastrzeżeń legislacyjnych.

Beata Mandylis

Główny legislator